

Швиданенко Г. О.

кандидат економічних наук,
професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
проспект Перемоги, 54/1, Київ, Україна
e-mail henefa.shvydanenko@kneu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6737-7935>

Швиданенко О. А.

доктор економічних наук,
професор кафедри міжнародної економіки,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
проспект Перемоги, 54/1, Київ, Україна
e-mail oleg_shvydanenko@kneu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5021-0271>

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ:
СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ, ПРІОРИТЕТИ**

Shvydanenko Henefa

Ph.D., Professor department of Business Economics and Entrepreneurship
KNEU named after Vadym Hetman
Peremohy avenue 54/1, Kyiv, Ukraine
E-mail henefa.shvydanenko@kneu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6737-7935>

Shvydanenko Oleh

Doctor of Economics, Professor department of International Economics
KNEU named after Vadym Hetman
Peremohy avenue 54/1, Kyiv, Ukraine
E-mail oleg_shvydanenko@kneu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5021-0271>

**MODERNIZATION OF UKRAINE'S ECONOMY IN THE CONTEXT
OF POST-WAR REVIVAL: STRATEGIC DIRECTIONS, TOOLS, PRIORITIES**

Анотація. У статті доведено необхідність вирішення ряду проблем щодо парадигмальних засад функціонування національного економічного комплексу і вибору формату його відродження. Зроблено акцент на дискретний характер модернізації національної економіки з визначенням низки її принципових ознак. Під час дослідження ролі держави у підтримці бізнесу різних країн виявлено, що хоча окремі країни використовують різний інструментарій, але найчастіше це гранти, а також преференції в податковій політиці, інституційні субсидії. Доведено доцільність створення промислових екосистем, експортування готової завершеної продукції, відродження індустріальних парків. Особливу увагу приділено об'єктивній потребі у зростанні частки продукції переробної промисловості з високою доданою вартістю. Зазначено, що саме промислові екосистеми створюють необхідні передумови поглибленої переробки сировини, зокрема й місцевої, та експортування завершеної для споживача кінцевої продукції. Доречність таких перетворень доводить висока результативність структури обробної промисловості розвинених європейських країн

із вертикально інтегрованим високоприбутковим виробництвом, яке включає всі ланки — від переробки сировини до виробництва завершеної продукції. Охарактеризовано національний план відновлення, його сильні і слабкі аспекти. Доведено, що важливим аспектом плану відновлення є наявність оприлюднених на урядовому рівні стратегічних напрямів відновлення національної економіки на майбутнє десятиріччя. Зазначено, доцільність передачі ряду проєктів, насамперед виробничій сфері, під контроль спеціальним структурам (фондам, банкам, трастовим, спонсорським організаціям). Доречним вбачається більш комплексне обґрунтування вибору пріоритетних видів економічної діяльності українських суб'єктів господарювання. Доведено, що для забезпечення відродження економіки України слід розробити цільову програму щодо інтенсивного розвитку бізнес-структур перспективних видів економічної діяльності, провести їх модернізацію за європейськими новітніми трендами розвитку, активізувати політику держави щодо підтримки стратегічного напрямку — технологізації.

Ключові слова: відродження, економічне зростання, стратегічні наміри, модернізація інструментарій, пріоритети, розвиток, досвід.

Summary. The article proves the need to solve a range of fundamental paradigmatic problems in the operation of the national economic complex and the choice of the ways of its revival. Emphasis is placed on the discrete nature of the modernization of the national economy, with the definition of its fundamental features. In the study of the role of the state in supporting business in different countries, it was found that although individual countries use different tools, but most often these are grants, as well as preferences in tax policy, institutional subsidies. The expediency of creating industrial ecosystems, exporting finished products, reviving industrial parks is proved. Particular attention is paid to the objective need to increase the share of processing industry products with high added value. It was noted that it is industrial ecosystems that create the necessary prerequisites for in-depth processing of raw materials, including local ones, and export of finished products for the consumer. The appropriateness of such transformations is proved by the high efficiency of the structure of the manufacturing industry of developed European countries with vertically integrated highly profitable production, which includes all links from raw material processing to the production of finished products.

The national recovery plan, its strong and weak aspects are characterized. It is proved that an important aspect of the recovery plan is the availability of strategic directions for the restoration of the national economy for the next decade published at the government level. It is noted that it is expedient to transfer a number of projects, primarily in the production sector, under the control of special structures (funds, banks, trusts, sponsoring organizations). A more comprehensive justification of the choice of priority economic activities of domestic economic entities is considered appropriate. It is proved that in order to ensure the revival of the Ukrainian economy, it is necessary to develop a target program for the intensive development of business structures of promising economic activities, to modernize them according to the latest European development trends, to intensify the state policy to support the strategic direction — technologization.

Keywords: revival, economic growth, strategic intentions, modernization of tools, priorities, development, experience.

Постановка проблеми. Уже на сучасному етапі, коли ще точаться військові дії, важливими є вирішення ряду проблем щодо парадигмальних засад функціонування національного економічного комплексу і вибору формату його відродження, враховуючи процеси формування нових критеріїв інноваційного розвитку і ціннісних спрямувань та орієнтирів, а також системи взаємовідносин суспільства і цифровізованого науково-технічного прогресу.

Критичність забезпечення не лише виживання національного економічного комплексу в умовах обмежених ресурсів, а і його майбутнього процвітання зумовлює особливо гостру необхідність дослідження найкращих практик відновлення країн у світовій історії та застосування максимально ефективного комплексного підходу до відбудови країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні положення проблематики відновлення економіки України в післявоєнний період досліджувались в наукових працях В. Васюка, С. Іванова, Б. Данилишина, Т. Богдан, В. Новікова. Незважаючи на багатоаспектність і результативність проведених досліджень, можна зробити висновок, що у сучасних економічних реаліях активізувалася проблема модернізації національної економіки в процесі відродження країни.

Метою дослідження є концептуальне висвітлення, у контексті післявоєнного відродження, стратегічних напрямів, інструментарію, пріоритетів модернізації та перспектив розвитку економіки України з визначенням можливості врахування успішного досвіду інших країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток за критеріями інноваційності і технологічності в європейському вимірі не має альтернативи, стаючи міцним фундаментом у процесах посилення та нарощення оборонного комплексу країни, продукуванні конкурентоспроможної продукції в умовах посилення глобальної конкуренції.

Рис. 1. Орієнтовна концепція соціально-економічного відродження економіки України

Джерело: розроблено авторами.

Процесам подальшої модернізації національної економіки є й буде притаманний дискретний характер з рядом принципових ознак, а саме: порівняно високий рівень ризику зовнішнього і внутрішнього інвестування; специфічна, державна політика підтримки реального обробного сектору генеруючого випуск

кінцевої для споживання продукції з високим рівнем доданої вартості; об'єктивно необхідні пришвидшені темпи безпрецедентного вирішення пріоритетної проблеми — створення достатньої кількості гідно оплачуваних робочих місць; імплементація моделі інтегрування в новітню систему суспільних економічних відносин [1].

Нова цифрова реальність уможливило забезпечити генерування високого рівня споживчої цінності товарів, які можуть бути наділені штучним цифровим інтелектом.

Слід підкреслити пріоритетність ролі держави у підтримці внутрішнього виробника. Це підтверджує досвід розвинених європейських країн, які сповідають стимулюючу політику, особливо коли йдеться про розробку і реалізацію проєктів складних індустріальних виробів.

Хоча окремі країни використовують різний інструментарій, але найчастіше це гранти, а також преференції в податковій політиці, інституційні субсидії. Досить ефективний у вирішенні проблеми стимулювання внутрішнього виробника є досвід Польщі, Туреччини, Америки («купуй американське»).

Якщо узагальнено підрахувати частку інвестиційних і споживчих товарів кінцевого споживання в обсягу нашого національного ринку, то вона сягає менше від половини.

Достатньо акцентувати увагу на тому, що імпорт задовольняє понад 50 % споживчого попиту в обробній промисловості. А за окремими товарними групами, такими як фармацевтика, апаратура зв'язку, продукція легкої промисловості, електронна побутова апаратура, технологічне обладнання, мінеральні добрива, машинобудівна продукція, сягає в середньому майже 70 %.

Отже, сформовано попит на імпорту індустріальну продукцію, переважну частину якої в процесі відродження мають виробляти з наявної сировинної бази компанії промислового комплексу України. Особлива увага має бути приділена відновленню транспортної, енергетичної, комунальної, логістичної інфраструктури.

На сучасному етапі складно підрахувати всі необхідні фінансові ресурси. У післявоєнному періоді, за приблизними розрахунками, ця цифра може сягнути до 250 млрд дол. США.

У післявоєнний період має бути всебічно задіяний основний драйвер розвитку промислового комплексу — екосистеми з новими можливостями розробки і виробництва складної кінцевої продукції з використанням цифрових технологій з високим рівнем споживчої цінності.

Очевидним є те, що розвиток науки і технологій, глибоке проникнення цифрових технологій в обробну промисловість є пріоритетним чинником створення промислових екосистем, які уможливлюють появу нових бізнес-моделей функціонування компаній та інтенсифікацію ланцюгів створення доданої вартості. Саме промислові екосистеми створюють необхідні передумови поглибленої переробки сировини, зокрема й місцевої та експортування завершеної для споживача кінцевої продукції. Доречність таких перетворень доводить висока результативність структури обробної промисловості розвинених європейських країн з вертикально інтегрованим високоприбутковим виробництвом, яке включає всі ланки — від переробки сировини до виробництва завершеної продукції. Наявний досвід країн ЄС свідчить про високу прибутковість екосистем.

Економічно невиправданий сформований імпорتنний попит ми можемо задовольнити власними силами (це й мінеральні добрива, нафтопродукти, паперова продукція, побутова техніка, одяг, електроніка, товари нафтохімії тощо). Натомість ми експортуємо без переробки уранові, титанові, цирконієві, залізні руди, вогнетривкі глини, зернові, зернобобові, сою, ріпак. Слід зазначити, що у довоєнний період характерним було нарощення обсягів цих товарних груп.

У процесі відродження економіки потрібно буде швидше нарощувати обсяги високотехнологічної прибуткової продукції національними компаніями обробного промислового комплексу, а саме: авіаційної техніки, робототехніки, належне обладнання для альтернативної енергетики. Маємо всебічно посилювати обороноздатність нашої країни і нарощувати необхідні обсяги продукції оборонного промислового комплексу, враховуючи перманентний характер російських зазіхань на нашу територію.

У післявоєнному періоді маємо обґрунтувати наші можливості щодо успішної динаміки розвитку економіки, стимулюючи та активізуючи внутрішніх інвесторів, їх готовність інвестувати проєкти будівництва сучасних бізнесових структур.

Ми можемо з ЄС і можемо відігравати більш значну роль в експорті своєї готової завершеної продукції. У перспективі об'єктивно необхідно створювати нові імпортозаміщуючі виробництва. Насамперед це стосується підприємств обробної промисловості, для заповнення власною продукцією наявної імпоротної ніші. Для цього Україна володіє і сировинною базою, і людськими ресурсами. Ми маємо практично всі можливості реалізувати у післявоєнний період модель експортно орієнтованого розвитку компаній обробної промисловості. Але основним є завдання стійкого зростання і генерування щонайменше вдвічі платоспроможного попиту і місткості внутрішнього ринку.

Розбудова у перспективі сучасного обробного комплексу зумовлює можливість України претендувати у ранжуванні на гідне місце серед країн, які мають високий рівень технологізації. Слід зробити наголос на об'єктивну потребу у відновленні необхідного екологічного стану, враховуючи шкоду, спричинену війною. Екологічний збиток, за даними Державної екологічної інспекції України, вже становить 962 млрд грн, зокрема, 823 млрд — забруднення повітря, 138 млрд — нанесена шкода землі та орним ресурсам. Справитись з вирішенням цієї надзвичайно складної проблеми самотійно, без міжнародної допомоги, буде практично неможливо.

На сучасному етапі для економічних комплексів європейських країн характерним є процес витіснення тих видів діяльності компаній, які пов'язані з шкідливими викидами. Запроваджена масштабна програма ЄС European Green Deal, яка спрямована на досягнення кліматичної нейтральності та відмову від викидів CO₂. Зараз вже функціонує клуб із 127 кліматично нейтральних країн, які знаходяться в процесі загального схвалення нульових цільових екологічних критеріїв. Україна в процесі післявоєнного відновлення екологічного стану і досягнення необхідних вимірників зможе долучитися до цього процесу.

Ще раз слід підкреслити високу ефективність комплексної глибокої переробки наявних сировинних ресурсів з локалізацією всіх обробних виробництв на території України, а також прозорою державною допомогою їх всебічному розвитку.

Законодавчі і виконавчі владні структури мають ініціювати зміни в процесі оновлення техніко-технологічної бази компаній обробної промисловості, альтернативи у вирішенні цієї проблеми не існує, навіть з урахуванням ентузіазму та енергії когорти підприємців. Саме роль держави може бути високою при участі її як гаранта у масштабних проєктах відродження, мотивуючи при цьому використання зусиль приватного сектору до будівництва нових обробних бізнес-структур із легальним виробництвом, що буде сприяти усуненню наявних економічних деформацій.

Ключовим завданням є трансформація і реконструкція інфраструктурних об'єктів із залученням внутрішніх виробництв та міжнародної допомоги. Надзвичайно важливо, щоб вони надавались у вигляді грантів. Ці кошти мають бути спрямовані на підтримку саме несировинного експорту та модернізації устаткування обробних підприємств із залученням сучасних цифрових технологій та усунення асиметрії в інституціональних процесах підтримки через податкові пільги, банківські гарантії, фінансові трансфери, базуючись на змодельованому конкретному сценарії розвитку економічного комплексу у післявоєнний період.

Важливим аспектом подальшого успішного відродження є забезпечення необхідних передумов розширення доступу України до ринків ЄС та G7 зі стратегічним спрямуванням експортування готової кінцевої для споживання готової продукції з високою часткою доданої вартості. У цьому зв'язку доцільним вбачається зниження адміністративного та регуляторного навантаження, зокрема, на середній і малий бізнес у контексті ризик-орієнтованого підходу.

Але очевидним є те, що необхідним буде нагромадження основного капіталу для модернізації і розбудови інфраструктурних об'єктів, зі зміною пріоритетів і структури інвестування. Це зростання частки в обробну промисловість, енергетичну, транспортну і логістичну інфраструктуру, останні потребують реалізації капіталомістких масштабних проєктів. Їх частка в загальному обсязі інвестицій може становити до 70 % [8]. У разі успішної реалізації цих проєктів і насичення ринку продукцією українських виробництв коефіцієнт імпортомісткості може знизитися майже в 1,3 рази.

Слід зазначити, що у довоєнний період ефект від експортної діяльності фактично майже нівелювався (зворотний ефект) видатками на імпорт, враховуючи зростання останнього (перевищення в межах до +0,6 в. п.)

Варто підкреслити, що розвиток економіки на засадах економічного зростання призводить до необхідності перевищення темпів зростання переробної промисловості над темпами зростання сільського господарства і добувної промисловості. Прирошення продукції кінцевого споживання в обробній промисловості веде до інтенсивного збільшення обсягів доданої вартості, враховуючи поглиблену переробку сировини і зростання обсягів імпортозаміщення. Беручи до уваги наявність потужної бази сировинних ресурсів нашої країни як джерела забезпечення добробуту населення, слід розробити комплексні реальні проєкти їх раціонального використання на основі глибокої їх переробки за критерієм досягнення високої частки доданої вартості.

Важливим завданням післявоєнного відродження є зростання обсягів валової доданої вартості на одного працюючого. Якщо ми прагнемо досягти рівня Польщі, природження має становити узагальнено 3,5 рази, порівняно з Туреччи-

ною — 2,7 рази, Румунією — 2,8 рази. Можна зробити висновок, що досягнення частки доданої вартості зіставних країн можливо лише в тому випадку, коли основні виробничі потужності та інжиніринг будуть здійснюватися на території України.

У процесі відродження національної економіки надзвичайно складним завданням лишається ліквідація усіх руйнувань. Проте цей процес зумовлює необхідність інтенсивного розвитку інноваційної, диверсифікованої економіки з високотехнологічною обробною промисловістю [4]. Слід зробити стратегічний акцент на кардинальному зниженні частки експорту сировини у необробленому вигляді без урахування можливих ланцюгів створення доданої вартості на національній території. У довоєнний період частка сировини в експорті складала майже третину.

На конференції в Лугано був презентований національний план відновлення України у післявоєнному періоді [6]. Цей план охоплює 15 національних програм, включаючи ініціативні заходи, а також ряд об'єктивно необхідних законодавчих змін. Надзвичайно важливими є програми зі стратегічними напрямками розвитку тих секторів, які генерують додану вартість, і тих, які спрямовані на зміцнення національної обороноздатності, євроінтеграції, забезпечення доступу до «екстреного фінансування», модернізації логістичної, соціальної інфраструктури, відродження екологічного середовища і забезпечення макрофінансової стабільності. Безумовно, цей план потребує більш глибокої конкретизації та визначення практичного інструментарію його реалізації, а також прозорості та результативної підтримки.

Досвід ряду країн свідчить про доцільність передачі низки проєктів, насамперед виробничої сфери, під контроль спеціальним структурам (фондам, банкам, трастовим, спонсорським організаціям). Доречним було б глибше і більш комплексно обґрунтовувати вибір пріоритетних видів економічної діяльності, хоча й робиться акцент на необхідності створення більшої доданої вартості. Тому вибір, наприклад, сільського господарства, чорної металургії може бути цілком виправданим у разі передбачення виробництва напівфабрикатів, готової кінцевої продукції.

Практично не конкретизовано фінансування проєктів науково-технічних досліджень з розробок нових, інноваційних технологій на рівні вимог стандартів Європейського Союзу. Слід відзначити, що в Україні на урядовому рівні було прийнято ряд законодавчих рішень щодо стимулювання, податкових і митних пільг, підтримки і розвитку індустріальних парків. Був розроблений прогноз щодо одержання досить вагомих результатів у середньостроковій перспективі. Це зростання обсягу, а саме: експорту несировинного характеру на 8,18 %; переробної промисловості — на 7 %; добувної — 5,3 %, що зумовить додатковий приріст ВВП на 3,2 %. Але наявні реалії свідчать про формальне створення більшості парків без реального внеску в розвиток національної економіки.

Отже, в процесі відродження необхідним буде проведення моніторингу діяльності наявних парків та їх відбудови. Про високу результативність діяльності цих сучасних інноваційних структур свідчить досвід Польщі, Румунії, Угорщини, Чехії, Словаччини. Започаткування в цих країнах індустріальних парків зумовило необхідність розбудови сучасної інфраструктури як однієї з ключових вимог досягнення середнього європейського рівня розвитку. Також на законо-

давчому рівні було прийнято низку положень про об'єктивну потребу у створенні парків з наданням доречних податкових пільг, переважно грантового фінансування, залучення місцевих бюджетів, компенсації частини витрат, спрощення адміністративних процедур.

Надзвичайно корисним нам може бути досвід Польщі, в який успішно функціонує більше 70 індустріальних парків, які уможливили відчутно збільшити кількість нових робочих місць та залучити прямих іноземних інвестицій понад 10 млрд доларів. В цілому в країнах Східної Європи індустріальні парки стали тригером економічного зростання на засадах ефективного інвестування.

Отже, практично у післявоєнному періоді треба буде відроджувати діяльність наявних існуючих парків із розбудовою сучасної інфраструктури і формування всіх складових системи забезпечення привабливого інвестиційного клімату для залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

У цілому, якщо характеризувати план відновлення економіки України на урядовому рівні, то він є високо амбітним, особливо, що стосується запланованих понад 7 % середньорічних темпів зростання реального ВВП, з урахуванням того, що на початок 2022 р. мали економіку в доларовому еквіваленті 100 млрд, а прогноз на майбутнє десятиріччя передбачає 500 млрд дол. США, тобто практично п'ятикратне зростання [3].

У міжнародній практиці накопичений досвід ряду країн щодо відновлення їх економік в післявоєнному періоді [9]. Наприклад, найбільш вражаючим і цікавим є досвід Іраку, який за десятиріччя (2003–2012) досягнув зростання номінального ВВП у 13,8 разів, середньорічні темпи становили 17,8 %. Основним тригером цього процесу були зростання цін на нафту і допомога США у розмірі 60,6 млрд дол. Хорватія за десятиріччя (1994–2003) досягла зростання номінального ВВП вдвічі зі середньорічними темпами 4,5 %; Боснія (1996–2005) — у 3,1 разів (середньорічні темпи — 7,9 %).

Важливим аспектом плану відновлення є наявність оприлюднених на урядовому рівні стратегічних напрямів національної економіки на майбутнє десятиріччя. У цьому зв'язку прогнозується реалізувати 850 проєктів, що може сприяти щорічному приросту ВВП понад 7 %. Фінансові ресурси повинні складати більш як 750 млрд у доларовому еквіваленті [7].

Прогноз досить оптимістичний, потребує глибокого осмислення, концентрації та ефективної імплементації в надзвичайно складну реальність функціонування національного економічного комплексу.

Висновки. Для забезпечення відродження економіки України необхідно розробити цільову програму з інтенсивного розвитку бізнес-структур перспективних видів економічної діяльності, провести їх модернізацію за європейськими новітніми трендами розвитку, активізувати політику держави щодо підтримки стратегічного напрямку — технологізації.

Ключовими питаннями для забезпечення безпрецедентного за характером і масштабністю поширення, з охопленням усіх секторів економіки є поглиблення господарських відносин у контексті мобільності міжнародних чинників із встановленням стійких виробничих зв'язків.

Новітні інноваційні бренди мають передбачати прискорений розвиток переробної промисловості, яка немає альтернатив і містить найбільший потенціал для фінансування розвитку оборонного комплексу і ЗСУ. Необхідне широкома-

сштакне залучення зовнішніх і приватних внутрішніх інвестицій, стимулювання, базуючись переважно на грантах, широкого спектра цифрових технологій у діяльність компанії та бізнес-структур.

Потребує структуризації експорт в напрямі орієнтації на завершену, кінцеву для споживача продукцію.

Важливим є запровадження кращих європейських практик щодо створення і функціонування індустріальних парків та екосистем. Слід широко запровадити нові активні програми зайнятості працездатного населення та програми рескілінгу.

Література

1. Економічне відродження України через індустріальний розвиток. Харків: Повно колір, 2020. 432 с.
2. Іванов С. В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. 2019. № 1. С. 75–89.
3. Богдан Т. План відродження України: сильні та слабкі сторони. 2022. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html
4. Новіков В. Яка модель для відбудови економіки після війни потрібна Україні. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684116/>
5. Данилишин Б. Структурні реформи, які здатні змінити Україну. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/31/687649/>
6. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>
7. План відновлення України. Офіційний сайт. URL: <https://recovery.gov.ua/>
8. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Власюк В. Як не повторити помилок минулого і збудувати конкурентоздатну економіку. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/17/687120/>
10. Holtzman S., Elwan A., Scott C. Postconflict reconstruction: The role of the World Bank. URL: <http://documents.worldbank.org/>
11. Post-Conflict Economic recovery Enabling Local Ingenuity. United Nations Development Programme, Bureau for Crisis Prevention and Recovery. 2008. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/undp-cpr-post-conflict-economic-recovery-enable-local-ingenuity-report-2008.pdf>

References

1. Ekonomichne vidrozhennya Ukrayiny cherez industrialnyj rozvytok (2020). Kharkiv: Povno kolir [in Ukrainian]. 432p.
2. Ivanov S. V. (2019). Ekonomichne vidnovlennya i rozvytok krayin pislya zbrojnykh konfliktiv ta voyen: nevtrachenі mozhlyvosti dlya Ukrayiny. *Ekonomika Ukrayiny*, 1, 75–89.
3. Bogdan T. (2022). Plan vidrozhennya Ukrayiny: sylni ta slabki storony. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html
4. Novikov V. (2022). Yaka model` dlya vidbudovy ekonomiky pislya vijny potribna Ukrayini. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684116/>
5. Danylyshyn B. (2022). Strukturni reformy, yaki zdatni zminyty Ukrayinu. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/31/687649>

6. Proekt Planu vidnovlennya Ukrayiny (2022). Materialy robochoyi grupy «Vidnovlennya ta rozvytok ekonomiky». Nacionalna rada z vidnovlennya Ukrayiny vid naslidkiv vijny. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>
7. Ukraine Recovery Plan. Official website. URL: <https://recovery.gov.ua/>
8. State Statistics Service of Ukraine. Official website. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Vlasyuk V (2022). Yak ne povtoryty pomylok mynulogo i zbuduvaty konkurentozdatnu ekonomiku. Ekonomichna pravda. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/17/687120/>
10. Holtzman S., Elwan A., Scott C. Postconflict reconstruction: The role of the World Bank. URL: <http://documents.worldbank.org/>
11. Post-Conflict Economic recovery Enabling Local Ingenuity. United Nations Development Programme, Bureau for Crisis Prevention and Recovery 2008. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/undp-cpr-post-conflict-economic-recovery-enable-local-ingenuity-report-2008.pdf>